

SAUNAN TILOJEN SUUNNITTELU

Tässä ohjekortissa esitetään saunan, saunan pesuhuoneen ja pukuhuoneen suunnitteluohjeita, saunan sijoittamista rakennukseen ja maastoon sekä annetaan ohjeita saunojen mitoituksista.

Kuva 1.

SISÄLLYSLUETTELO

- 1 YLEISTÄ
 - 2 KÄSITTEITÄ
 - 2.1 Saunat ryhmiteltyinä sijainnin ja käytön mukaan
 - 2.2 Kiukaat ryhmiteltyinä lämmitystavan mukaan
 - 3 SAUNAN SIJAINTI JA TOIMINNOT
 - 3.1 Pihasauna
 - 3.2 Talosauna
 - 3.3 Asuntos sauna
 - 3.4 Yleinen sauna
 - 4 SAUNAN TILOJEN SUUNNITTELU
 - 4.1 Sauna
 - 4.2 Pesuhuone
 - 4.3 Pukuhuone
 - 4.4 Muut tilat
 - 4.5 Saunan suunnittelu olemassa olevaan rakennukseen
 - 5 KALUSTEET JA VARUSTEET
 - 5.1 Sauna
 - 5.2 Pesuhuone
 - 5.3 Pukuhuone
- KIRJALLISUUTTA

1 YLEISTÄ

Saunan tilojen ryhmittelyyn ja mitoitukseseen sekä saunan varusteluun ja yksityiskohtien suunnitteluun vaikuttavat

- käyttäjä
- käyttötapa
- sijainti
- lämmitystapa (kuias).

Käyttäjät

Sauna voi olla saman käyttäjän (tai käyttäjäryhmän) käytössä tai sillä voi olla jatkuvasti vaihtuvia käyttäjiä.

Käyttötapa

Käyttötavasta riippuen saunaa lämmitetään joko harvakseltaan toistuvien väliajojen esimerkiksi kerran viikossa tai lähes jatkuvasti päivittäin, jolloin se on lämpimänä pitkähkön aikaa kerrallaan.

Sijainti

Sijaintinsa puolesta sauna on joko erillinen rakennus tai se liittyy välittömästi muihin tiloihin, kuten asuntoon, huolto-, työ-, liikunta- tai hoitotiloihin. Tässä RT-ohjeessa saunat on jaettu erillisiin saunarakennuksiin ja muihin tiloihin liittyviin saunoihin.

Lämmitystapa (kuias)

Saunan kuias lämmitetään tavallisesti puulla tai sähköllä. Kiuas voidaan lämmittää myös neste- tai maakaasulla tai kevyellä polttoöljyllä. Lämmitystavan valinta vaikuttaa kiukaan rakenteeseen ja toimintaan sekä saunan mitoittamiseen. Kiukaat on ryhmitelty lämmitystavan mukaan kohdassa 2 *Käsitteitä*.

Saunan perusominaisuudet

Sauna on pääsääntöisesti puupintainen, ilmanvaihdolla, veden saatavuudella ja poistolla sekä tarpeellisella valaistuksella varustettu tila, jossa on istuinlauteet, kuumennettava kuias ja vähäinen ilmankosteus. Ilman kosteutta lisätään heittämällä vettä kiukaan kiville. Saunatilan tyypillinen lämpötila mitattuna 100 cm istuinlauteen yläpuolella on 70...100 °C, jotta myös jalkojen tasolla olevan lauteen lämpötila on riittävä.

- saunailman kosteus on 40...70 g vettä kuivaa ilmakiloa kohden, märkälämpötila on 45...53 °C märkälämpötilamittarilla
- kylpijään kohdistuva lämmönsäteily on tasaista eri suunnista, sisäpintojen lämpötila on lähellä saunailman lämpötilaa
- ilmanvaihto on vähintään 6 dm³/s saunan huonealan neliömetriä kohden.

Saunan viihtyisyystekijät

Saunan perusominaisuuksia ovat sen yksinkertaisuus ja luonnonläheisyys.

Suunnittelussa otetaan huomioon

- saunan sopivuus ympäristöönsä
- ulkonäköön vaikuttavat tekijät, mm. pysty- ja vaakapanelointi, hirsiseinä, ikkunat ja ovet, katto, terassi, kaiteet, ja portaat.

Saunarakennus saadaan liittymään ympäristöönsä käyttämällä saunarakennuksessa samoja maanläheisiä värejä, joita on ympäröivässä maisemassa. Saunan sisätilat ovat olemukseltaan mietiskelyyn ja hiljaiseen seurusteluun soveltuvat.

Rakennukset ja tilat suunnitellaan niin, että ne ilman erityisjärjestelyjä sopivat myös liikkumis- ja toimimisesteisille. Tällöin ne soveltuvat paremmin myös lapsille ja ikääntyneille. Erityisen tärkeää se on talosaunojen ja yleisten saunojen kohdalla.

2 KÄSITTEITÄ

Sanalla "sauna" voidaan tarkoittaa

- tilaa, jossa lauteilla ollen hikoillaan kiukaan lämmössä ja otetaan löylyä sekä peseydytään
- rakennusta tai tilaryhmää, jossa on saunan lisäksi muita tiloja. Saunassa käydään läpi saunomisen kaikki vaiheet, hikoilun ja peseytymisen lisäksi myös vilvoittelu, lepääminen ja puukeutuminen
- lämmitettyä saunaa ja siellä saunomista yleisesti.

Löylyhuone on teknisenä ilmaisuna käytetty termi, jolla tarkoitetaan varsinaista saunaa silloin, kun halutaan varmistua, ettei synny sekaannuksia sauna-sanon muiden merkitysten kanssa.

Saunaosasto ja saunaryhmä muodostuvat yhdestä tai useammasta saunasta sekä tarvittavista aputiloista ja liittyy muihin toimintatiloihin, kuten uimahalliin tai kunto- ja hoitotiloihin tai muodostaa itsenäisesti toimivan tilaryhmän, kuten esimerkiksi talosaunan.

Saunan kaltaiset tilat

Tämä ohje ei koske saunan kaltaisia tiloja, joita ovat mm.

- turkkilainen kylpylä
- hammam (hamam)
- roomalainen kylpylä (termi).

Höyrysauna ei yleensä ole sauna, ellei höyrykehittimen lisäksi siellä ole kiuasta. Tietoa höyrysaunasta (höyryhuoneesta) on Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry:n julkaisussa *RIL 107 Rakennusten veden- ja kosteudeneristysohjeet* ja ohjeessa *RT 84-11093 Asuntojen märkätilojen korjaus. Korjausrakentaminen*.

Infrapuna-sauna on saunan kaltainen tila, jossa infrapunasäteily tekee tilassa oleville lämpimän olon. Koska tila ei lämpene, rakenteisiin ei tarvita lämmöneristystä.

2.1 Saunat ryhmiteltyinä sijainnin ja käytön mukaan

Pihasauna on esimerkiksi pientalon tai vapaa-ajan asunnon pihapiirissä erillisessä rakennuksessa sijaitseva sauna.

Talosauna on kerros- tai rivitalon asukkaiden yhteiskäytössä oleva sauna. Se voidaan sijoittaa maanpäällisessä kerroksessa porrashuoneen yhteyteen tai erilliseen piharakennukseen.

Asuntos sauna on välittömästi asuintiloihin liittyvä sauna. Huoneistosaunat luetaan tähän tyyppiin.

Yleinen sauna on sauna, jonka asiakkaina ovat vaihtuvat käyttäjät. Yleisiä saunoja on mm. kylpylöissä, uimahalleissa ja hotelleissa.

Tilaussauna on tilauksen mukaisina aikoina käytössä oleva yleinen sauna rajatulle käyttäjäryhmälle.

Vierassauna on yrityksen, laitoksen tai yhdistyksen sauna.

2.2 Kiukaat ryhmiteltyinä lämmitystavan mukaan

Kertalämmitteinen kuias lämmitetään ennen saunomista keralla kuumaksi, jolloin lämpö varastoituu kiuaskiviin.

Jatkuvalämmitteistä kiuasta lämmitetään myös saunomisen aikana.

Sisäänsavuava kuias (savukuias) on savusaunan kuias ilman savupiippua.

2.3 Kiukaat ryhmiteltyinä polttoaineen mukaan

- puulämmitteiset (halko, pelletti, hake)
- sähkölämmitteiset
- öljy- ja kaasulämmitteiset
- edellisten yhdistelmät.

3 SAUNAN SIJAINTI JA TOIMINNOT

Saunatilojen yleisiä tilasuunnittelu- ja mitoitusohjeita on esitetty kohdassa 4 *Saunan tilojen suunnittelu*.

Määräyksiä ja ohjeita asuntojen suunnittelusta on mm. Suomen rakentamismääräyskokoelman osissa F1, F2 ja G1 (korvataan vuonna 2018 ympäristöministeriön asetuksilla), RT-ohjesarjassa RT 93 *Asuintilat ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) julkaisuissa Suunnitteluopas, Keskeisiä tavoitteita valtion tukemien asuntojen suunnittelulle ja Palveluasumisen opas*.

Saunarakennuksen sijoittamista ohjaavat yleensä samat määräykset ja ohjeet kuin muitakin rakennuksia, myös esteettömyysmääräykset ja ohjeet. Asema-, rakennus- ja rantakaava sekä rakennusjärjestys antavat lisäksi paikallisia määräyksiä.

Savusaunaa koskevia erityismääräyksiä on käsitelty ohjeessa RT 91-11262, SIT 97-610125 *Savusaunat*.

3.1 Pihasauna

Pientalon sauna

Pientalon erillinen saunarakennus sijoitetaan kaavoitetulla alueella kaavan mukaan ja kaava-alueen ulkopuolella soveltaen edellä mainittuja vapaa-ajan asunnon saunan sijoittamisnäkökohtia. Sauna voi myös olla talousrakennuksessa, jossa saunan tilojen lisäksi on esimerkiksi työ- ja varastotiloja tai autotalli. Sauna mitoitetaan tavallisesti neljälle henkilölle. Pesuhuone mitoitetaan kahta yhtä aikaa peseytyvää henkilöä varten.

Pukuhuone mitoitetaan neljälle henkilölle. Siihen järjestetään sisäänkäynti eteisen kautta. Pukuhuone suunnitellaan käyttötärpeiden mukaan. Pukeutumispaikkana voi olla kuisti penkkeineen. Pukuhuone voi myös olla tilava ja hyvin varustettu saunatupa keittomahdollisuuksineen.

Vilvoittelutila voidaan järjestää loma-asunnon saunaan monella tavalla. Yksinkertainen vilpola on vain penkki saunarakennuksen seinustalla tai kuisti uloskäynnin suojana. Vilpola voi olla myös terassi grilleineen ja oleskeluryhmineen. Oleellista on, että vilpolaan osuu ilta-aurinko, että sillä on tuuli- ja näkösuoja ja että siihen avautuu paras mahdollinen maisema.

Käymälä voi olla vapaa-ajan asunnosta erillään, mikäli se ei ole kovin kaukana. Jos tonttia ei ole viemäroity, käytetään kompostoivaa, kemiallista tai sähköllä toimivaa käymälää.

Puuvarasto voi olla saunan yhteydessä ulko- tai sisätiloissa tai vajassa.

Saunatupa

Saunarakennukseen voidaan suunnitella takkahuone tai muu oleskelutila vilvoittelumahdollisuuksineen.

Pesuhuone voidaan mitoittaa kahta peseytyvää henkilöä varten, koska vapaa-aikana saunassa ei pidetä kiirettä. Lisäksi varataan paikka kylmä- ja lämminvesiastioidille. Vesi lämmitetään kiukaaseen liittyvässä vaippasäiliössä, kiukaaseen vesikiertoputkella liitettyä pesuhuoneen puolella sijaitsevassa vesisäiliössä, sähköllä lämmitettävässä vesisäiliössä tai erillisessä padassa.

Vapaa-ajan asunnon sauna

Sauna on oleellinen osa suomalaisessa vapaa-ajan asunnossa (loma-asunnossa). Se voi olla erillinen saunarakennus, mutta kun siihen liittyy muita tiloja, siitä voi muodostua huoneisto-saunan kaltainen sisäsauna. Saunarakennus pyritään tavallisesti sijoittamaan veden äärelle. Luonnonmaiseman säilyttämiseksi rantaviiva pidetään koskemattomana. Tämän varmistamiseksi on annettu määräyksiä vähimmäisetäisyydestä rannasta (kaavassa tai kunnan rakennusjärjestyksessä). Määräykset vaihtelevat aluekohtaisesti. Maisemallisista syistä rakennus sijoitetaan maaston ja puuston suojaan.

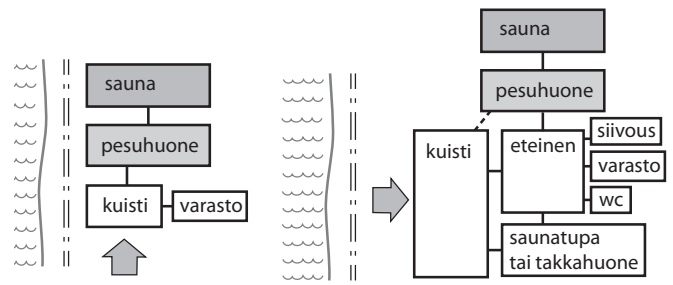
Kuva 2. Pihasauna.

Kuva 3. Vapaa-ajan asunnon sauna.

Luontoon liittymistä voidaan auttaa rakennuksen muodon, rakennusaineiden ja väriyksen oikealla valinnalla. Vapaa-ajan asunnon saunan lähellä ulkona voi olla kylpytynnyri. Pääasiassa lämpimänä vuodenaikana käytettävä rantasauna (kesäsauna) voi olla tilajärjestelyltään vaatimattomampi sekä rakenteiltaan kevyempi ja yksinkertaisempi kuin sauna, jota käytetään säännöllisesti ympäri vuoden. Kuva 4.

Sauna mitoitetaan tavallisesti neljälle henkilölle. Jos saunassa myös peseydytään, oven edustalta varataan tilaa peseytymistä ja pesuveden lämmitystä varten.

Kuva 4. Vapaa-ajan asunnon saunan toimintojen väliset yhteydet.

3.2 Talosauna

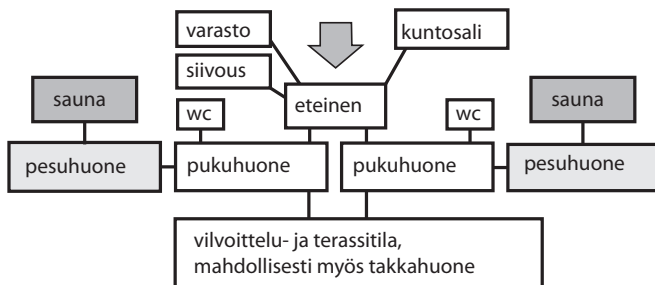
Talosauna on kerrostalon tai rivitalon asukkaiden käytössä oleva varausjärjestelyn mukaan toimiva sauna, jonka omistaa ja hoitaa tavallisesti taloyhtiö. Talosauna voidaan sijoittaa katto-kerrokseen, ensimmäiseen kerrokseen (maantasokerrokseen), asuinkerrokseen porrashuoneen yhteyteen tai erilliseen rakennukseen. Maantaso- tai kattokerroksessa tai erillisessä rakennuksessa olevan saunan yhteydessä on vilvoittelutilana terassi, porrashuoneen yhteydessä olevan saunan vilvoittelutilana voi olla parveke.

Mikäli saunatilat tehdään kiinteistöön yhteiskäyttöisiksi tiloiksi, suunnitellaan esimerkiksi jokaista alkavaa 20 asuntoa kohden puku- ja pesuhuoneen sekä saunan käsittävä saunayksikkö. Puku- ja pesuhuoneita voi olla useitakin löylyhuonetta kohti. Saunayksiköt voivat olla keskenään erisuuruiset. Yhteiskäyttöisten saunojen pesu- ja pukuhuoneet varustetaan ikkunalla.

Sauna mitoitetaan vähintään neljälle henkilölle. Pesuhuoneeseen sijoitetaan ainakin kaksi suihkua ja letkuliitännällä varustettu vesipiste löylyveden ottamista varten. Pesuhuoneessa on lisäksi penkki tai jakkaroita.

Pukuhuone mitoitetaan vähintään neljälle henkilölle. Pukuhuoneessa tarvitaan istumapaikkoja, pöytä, vaatekoukkuja, peili ja roskakori. Pukuhuoneen yhteydessä voi olla takkahuone. Varusteiden sijoittelussa otetaan huomioon myös liikkumisehkeitset henkilöt.

Vilvoittelutila voidaan järjestää esimerkiksi terassille tai parvekkeelle. Esteetön WC, siivouskomero ja varasto kuuluvat myös talosaunan huonetiloihin.

Kuva 5. Talosaunan toimintojen väliset yhteydet.

Kuva 6. Talosauna.

3.3 Asuntos sauna

Asuntos sauna on välittömästi asuintiloihin liittyvä sauna. Sauna pyritään sijoittamaan rakennuksen julkisivulle, jolloin se rajoittuu ainakin yhdeltä sivulta ulkoseinään. Tällöin saunaan ja/tai pesuhuoneeseen tehdään ikkuna ja saunan tuloilmaventtiili asennetaan ulkoseinälle. Suunniteltaessa sauna asuntoon tulee ottaa huomioon yhteys vilvoitteluun, esimerkiksi terassille tai parvekkeelle. Asuntos sauna voi olla myös asuinrakennuksesta erillisenä rakennuksena.

Asuntos sauna mitoitetaan asunnon koon mukaan. Suunnittelussa ja mitoituksessa otetaan huomioon asunnon muuntajoustavuus. Sauna mitoitetaan vähintään kahdelle henkilölle. 3 h + k ja sitä suuremmissa asunnoissa sekä rivi- ja paritaloasunnoissa saunat suunnitellaan vähintään neljälle henkilölle.

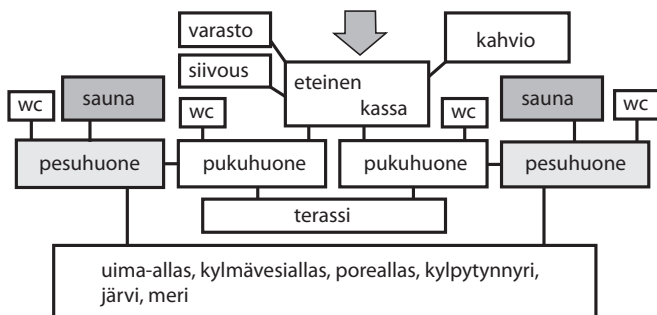
Asuntos aunan pesuhuone (kylpyhuone) mitoitetaan asunnon koon mukaan. Pesuhuoneesta tulisi olla luonteva yhteys pukuhuoneeksi sopivaan tilaan. Pesuhuoneeseen suunnitellaan vähintään yksi suihku. Suositellaan, että pyykinpesukone ja pestävät vaatteet säilytetään muualla kuin pesuhuoneessa. Jos erillistä kodinhoitohuonetta ei ole, vaatehuollon kosteutta kehittävät laitteet, kuten pesukone ja kuivausrumpu, voidaan sijoittaa saunan pesuhuoneeseen, kuitenkin niin, että ne eivät häiritse saunomista. Laitteille varataan niille sopiva tila. Pesuhuoneen mitoitus on käsitelty ohjeessa RT 93-10932 Asuntosuunnittelu. Hygienianhoito.

3.4 Yleinen sauna

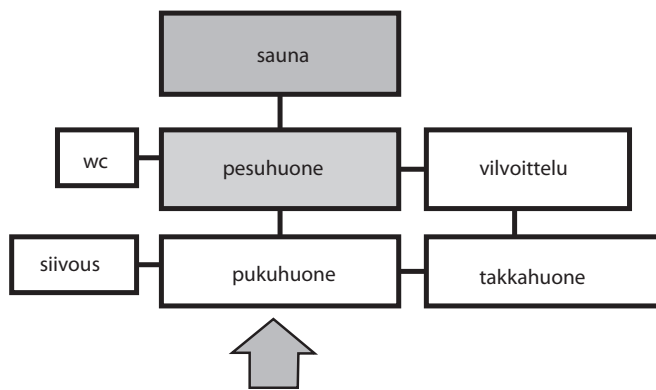
Yleisessä saunassa on tavallisesti erikseen osastot naisille ja miehille. Lisäksi suositellaan erillisiä tilaus saunoja perheiden tai pieneköiden ryhmien käyttöön. Vähintään yhden saunan mitoituksessa otetaan huomioon esteettömyys. Yleisessä saunassa kävijöiden lukumäärä vaihtelee ryhmien ja ajankohdan mukaan. Tilat suunnitellaan ja mitoitetaan keskimääräisen päivän huipputunnin kävijämäärän mukaan. Saunojen järjestyksessä ja mitoituksessa otetaan huomioon myös viihtyisyyden vaatimukset, mikä edellyttää yleensä erikokoisten saunojen järjestämistä. Suurin sauna (tarvittaessa useampia) mitoitetaan 12...16 henkilölle ja pienemmät 4...6 henkilölle. Löylynheittoa varten voi olla laite, jolla avataan suihku kiukaalle.

Opasteilla ilmoitetaan tiloista, esimerkiksi saunan tyyppi "kuuma sauna", "mieto sauna" ja "höyryhuone". Opasteiden suunnittelua on käsitelty ohjeessa RT 91-11155 Kiinteistön opasteet.

Pesuhuoneissa on vähintään viisi suihkua. Siivousta ja löylyveden ottamista varten tarvitaan letkuliitännällä varustettu vesihana. Puku- ja pesutilojen mitoitus on käsitelty ohjeessa RT 97-10839 Uimahallit ja virkistysuimalat.

Kuva 8. Yleisen saunan toimintojen väliset yhteydet.

Kuva 7. Asuntos aunan toimintojen väliset yhteydet.

Kuva 9. Löylynheittoa varten voi olla laite, jolla avataan suihku kiukaalle. Invalidiliiton toimintilojen sauna, joka on tehty esteettömäksi toteuttamalla se kiertoilmasaunaksi. Kiertoilmasaunasta on tietoa ohjekortissa RT 91-11260, KH 93-00627, LVI 06-10604, SIT 97-610123 Saunan ilmanvaihto, lämmitys, valaistus ja sähköasennukset.

Hotellin sauna

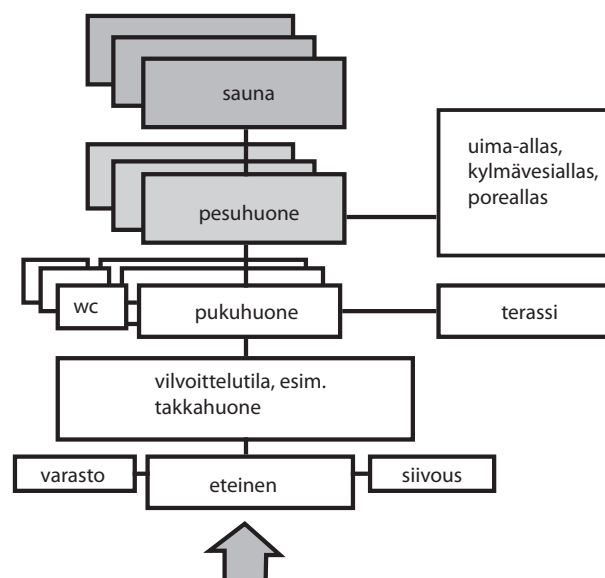
Hotellissa voi olla käytön määrästä riippuen useita erikokoisia saunatiloja, joista pienimmässä on esimerkiksi neljän ja suurimmassa, esimerkiksi kymmenen henkilön sauna. Tilat sijoitetaan niin, että niihin on esteetön ja joustava yhteys hotellin eteisaulasta, kerroksista ja huoltotiloista. Sauna voidaan sijoittaa myös hotellihuoneen yhteyteen.

Hotellin saunat mitoitetaan 4...10 henkilölle. Opasteilla ilmoitetaan tiloista, esimerkiksi saunan tyyppi ”kuuma sauna”, ”mieto sauna” ja ”höyryhuone”. Hotellihuoneen sauna liittyy hotellihuoneen kylpyhuoneeseen ja vastaa toiminnaltaan ja rakenteiltaan huoneistosauana. Sauna mitoitetaan kahdelle henkilölle.

Pesuhuoneessa tulee olla vähintään kolme suihkua sekä lisäksi letkuliitännällä varustettu vesihana siivousta varten.

Pukuhuoneen pinta-alan vaikuttaa vaatteiden säilytystapa. Vaatteet säilytetään pukukaapeissa. Pukuhuonetila voi myös olla jaettu useaan pukukoppiin, jossa kullakin saunojalla on oma tilansa varustettuna kaapilla ja lepopenkillä. Vaatteiden säilytystapoja on käsitelty kohdassa 5 *Kalusteet ja varusteet*. Palvelutasosta riippuen saunaosastoon voidaan liittää muita tiloja, tavallisesti ainakin uima-allas. Saunaosaston yhteyteen sijoitetaan myös esteetön wc.

Takkahuone, muut oleskelutilat ja vilvoitteluterassi lisäävät viihtyisyyttä. Hotellin saunan yhteydessä on yleensä altaita, kuten uima-allas, allas vedessä oleiluun ja kylmävesiallas. Siivoustilaan tulee varata paikat siivoukoneille ja varastoihin tarpeelliset tilat puhtaita ja käytettyjä pyyhkeitä varten.

Kuva 10. Hotellin saunan toimintojen väliset yhteydet.

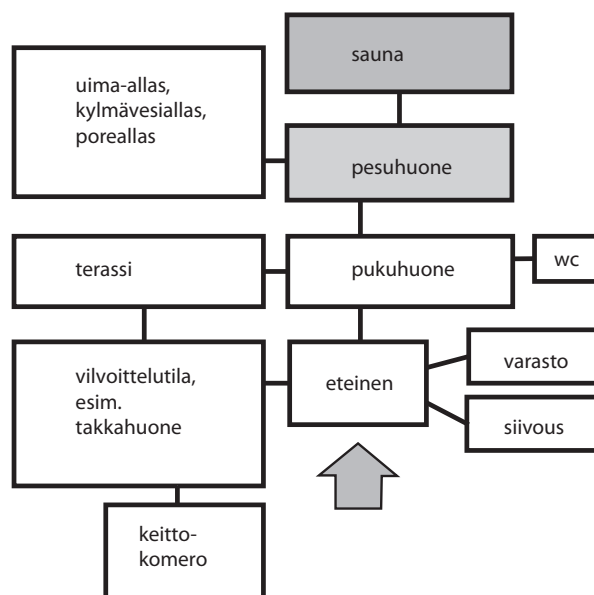
Vierassauna

Yritykset, laitokset ja yhdistykset käyttävät edustus- ja suhdetoiminnassaan saunoja. Vierassaunassa saunomisen ohella tapahtuva yhdessäolo ja seurustelu, neuvottelu- ja tiedotustilaisuudet sekä tarjoilu- ja muusta vieraanvaraisuudesta nauttiminen antavat oman erityisleiman tähän tarkoitettuun saunatilalle. Viihtyisyyteen ja edustavuuteen vaikuttavat tekijät ovat yhtä tärkeitä kuin toiminnalliset ja tekniset ratkaisut.

Vierassauna voi olla välittömästi yrityksen toimisto- ja työtilojen yhteydessä, mutta parhaimmillaan se on rauhallisessa ja luonnonkauniissa paikassa sijaitsevassa erillisessä rakennuksessa. Hyvin varustetussa vierassaunassa on kaksi puku- ja pesuhuoneen sekä saunan ryhmää, jolloin molemmissa saunoissa voidaan sauna samanaikaisesti. Tyypillinen vierassaunan henkilömitoitus on vähintään 10 henkilöä.

Pesuhuoneet mitoitetaan saunoja vastaavalle henkilömäärälle. Siivousta ja löylyveden ottoa varten tarvitaan letkuliitännällä varustettu hana.

Pukuhuoneet järjestetään niin, että kaikille vieraille on vaatteiden säilytystila, vaikka kaikki eivät samalla kertaa saunoisikaan. Uima-allas ja vilvoittelutila (esimerkiksi terassi) kuuluvat hyvin varustettuun vierassaunaan. Ne suunnitellaan ja mitoitetaan tapauskohtaisesti. Oleskelu-, tarjoilu- ja neuvottelutilat mitoitetaan suurimman vierailijaryhmän mukaan. Lisäksi tarvitaan wc:t (esteetön wc), siivouskomero ja varastot puhtaita ja käytettyjä pyyhkeitä varten sekä keittiö. Huolto järjestetään niin, että saunatilat saadaan tarvittaessa nopeasti seuraavan ryhmän käyttöön.

Kuva 11. Vierassaunan toimintojen väliset yhteydet.

4 SAUNAN TILOJEN SUUNNITTELU

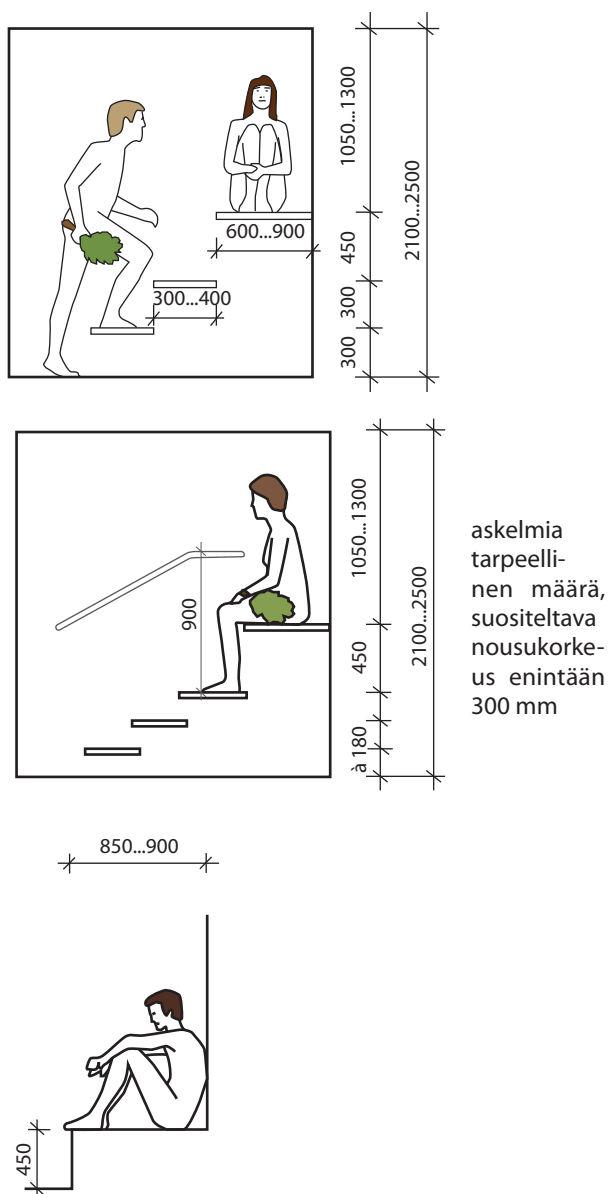
4.1 Sauna

Saunan kokoon ja mitoittamiseen vaikuttavat mm.

- saunojen lukumäärä
- lauteiden sijoitustapa
- kiukaan tilantarve, kiukaan ominaisuudet ja tarvittavat suojaetäisyydet.

Mitoitus

Saunan huonekorkeus on tavallisesti 2200...2500 mm. Istuintason ja katon välinen tila on 1050...1300 mm. Perinteisesti saunan korkeus ja lauteiden mitoitus korkeussuunnassa määräytyy kiukaan kivipinnan mukaan, sillä pyrkimyksenä on, että lauteilla istuva saunoja on jalkapohjia myöten kiuaskeleiden korkeammalla. Nykyisen käsityksen mukaan saunan lämpötilan tulee olla kauttaaltaan kylpylämmön. Lämmön ulottuminen lattiatasoon on erityisen tärkeää esteettömissä saunoissa. Suurissa saunoissa, kuten yleisissä saunoissa, käytetään suurempia korkeuksia, jotta ilmatilaa saataisiin riittävästi. Tällöinkin istuintason ja katon välinen tila on 1050...1500 mm. Suihkutuolille varattava vapaa tila on halkaisijaltaan vähintään 1300 mm. Yleisessä saunassa tilaa varataan kahdelle suihkupyörätuolille.

Kuva 12. Lauteiden mitoitusohjeita.

Ikkunat ja lasiseinät

Saunaosaston puku-, pesu- ja saunatiloissa on hyvä olla ikkuna. Saunan ikkuna avartaa pienen tilan tilantuntua. Avaamalla ikkunan voi tuulettaa saunan. Ikkunan sijoittaminen lauteiden taakse ei ole suotavaa, koska saunoja silloin joutuu istumaan selkään ikkunaan vasten.

Ovi

Kulkutien ovelta lauteille tulee olla suojattu ja riittävän kaukana polttavasta kiukaasta. Oven vapaa kulkuaukko on rakentamismääräysten mukainen. Ovi on kynnyksetön ja avautuu työntämällä saunasta ulos. Oven alla on vähintään 50 mm:n rako. Ovi voi olla puuovi, puukehyksinen lasiovi tai täyslasiovi. Karmi ei ulotu lattiaan saakka. Vedin on puuta ja sellainen, että siitä on hyvä ottaa kiinni eri korkeuksilta. Esteettömän saunan ovi varustetaan lisäksi vaakasuuntaisella vetimellä, jolla ovi saadaan suljettua pyörätuolista käsin. Esteettömän saunan oven leveys on vähintään 850 mm.

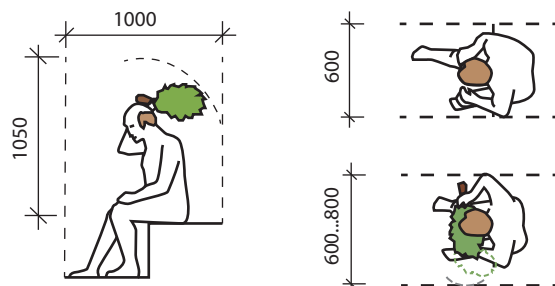
Lauteet

Laudepituus henkilöä kohden on 600 mm. Asuntokohtaisten saunojen laudepituus on vähintään 1800 mm. Poikkeustapauksissa, kuten kahden henkilön hotellihuoneen saunassa, lauteen pituus voi olla 1500 mm. Istuintason syvyys on 600...900 mm ja jalkatason sekä porrastason (-tasojen) syvyys 300...400 mm.

Portaan nousu on enintään 300 mm. Jos suunnitellaan helpokulkuinen porras, porraskaskelmien nousukorkeus on yleensä enintään 180 mm. Saunan portaiden yhteyteen asennetaan käsijohde 900 mm:n korkeudelle. Lapsille ja lyhytkasvuisille henkilöille soveltuva käsijohde sijoitetaan 700 mm:n korkeudelle. Käsijohteeksi suositellaan pyöreää puuta, jonka halkaisija on 40 mm ja etäisyys seinästä vähintään 45 mm. Käsijohteet on hyvä suunnitella mahdollisimman jatkuviksi ovelta pesuhuoneen kautta saunaan. Ne ovat tärkeitä mm. lapsille, heikkonäköisille, huonon tasapainon omaaville ja monille ikääntyneille henkilöille.

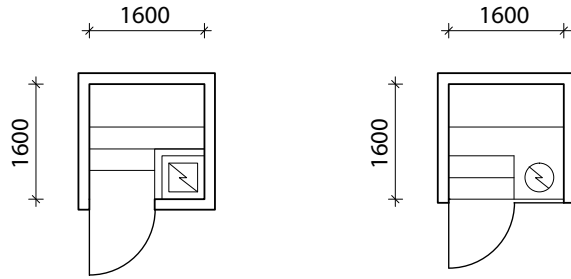
Lauteet ovat joko suorat yhdellä seinällä, kulmittain, vastakkain tai kehänä kiukaan ympärillä. Suora laude on tavallisin ja rakenteeltaan yksinkertainen. Lauteiden mitoittamista ja rakenteita on käsitelty ohjeessa RT 91-11258, SIT 97-610121 Saunan rakenteet ja lauteet.

Suihkutuolia käyttävän henkilön on helpompaa päästä lauteille, jos alin laude on suihkutuolin istuintasossa eli noin 500 mm lattiasta. Lauteelta toiselle siirtyminen käsivoimin on mahdollista, jos lauteiden väli on enintään 300 mm. Osa lauteista voidaan toteuttaa paineilman avulla nousevana ja laskevana lauteena, jotta sopivaan löylykorkeuteen nouseminen on vaivatonta. Siitä käytetään myös nimitystä laudehissi. Mikäli sauna suunnitellaan liikkumisesteisille henkilöille, se kannattaa toteuttaa kiertoilmasaunana, jossa tavanomaisten korkeiden lauteiden sijasta on saunaan sopivat penkit. Ohjeessa RT 91-11260, KH 93-00627, LVI 06-10604, SIT 97-610123 Saunan ilmanvaihto, lämmitys, valaistus ja sähköasennukset on ohjeita kiertoilmasaunasta.

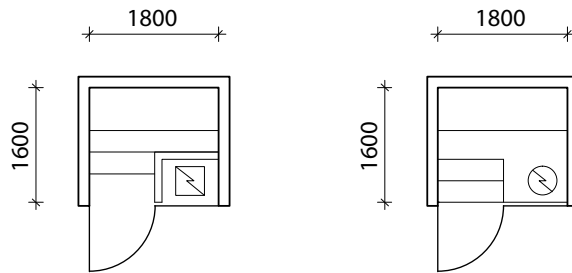

Kuva 13. Saunomisen tilantarve.

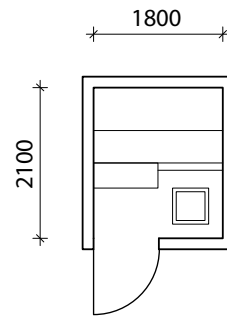
2 henkilön saunoja, sähkökiuas

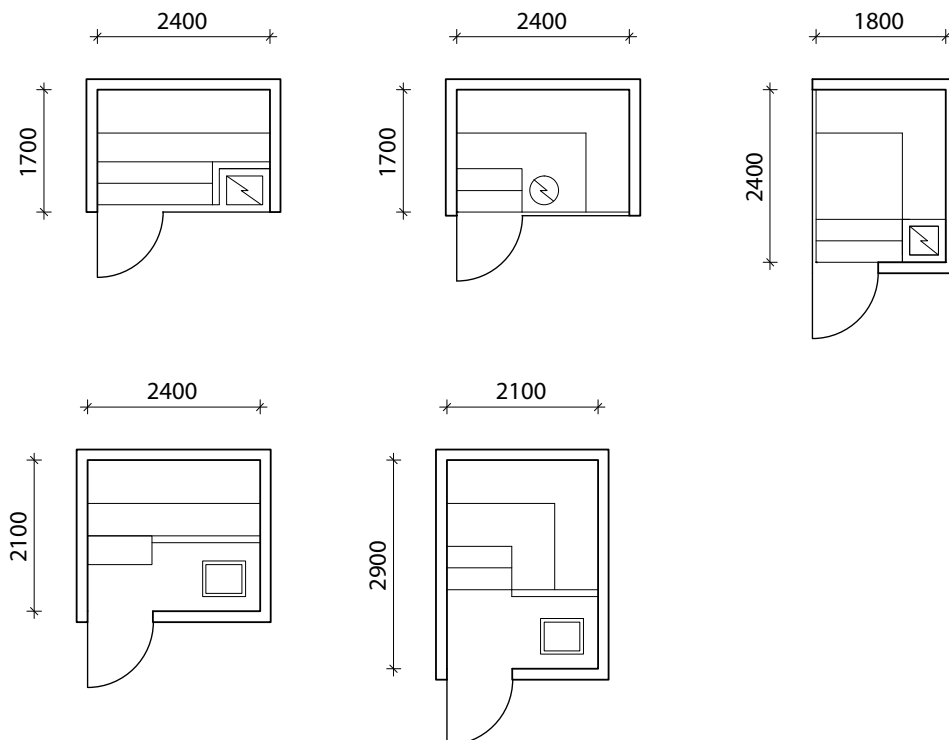
3 henkilön saunoja, sähkökiuas

3 henkilön saunoja, puukiuas

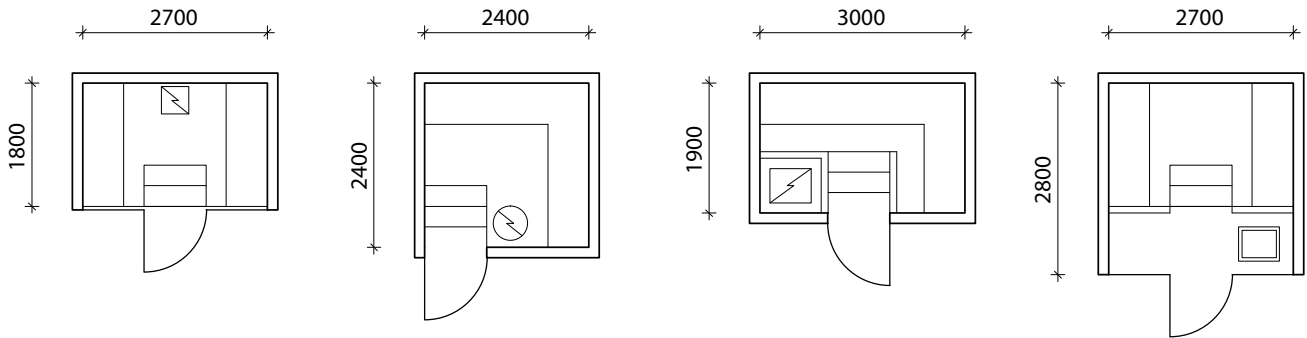

4 henkilön saunoja, sähkökiuas

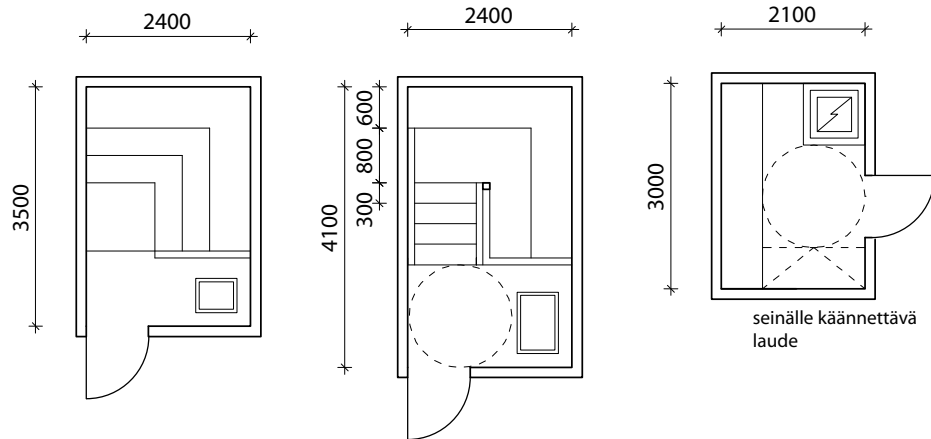
Kuva 14. Saunan pohjapiirustusmalleja. Jos saunaan valitaan puulämmitteinen kiuas, sauna suunnitellaan niin, että kiukaalle tulee riittävät suojaetäisyydet.

6 henkilön saunoja, sähkökiuas

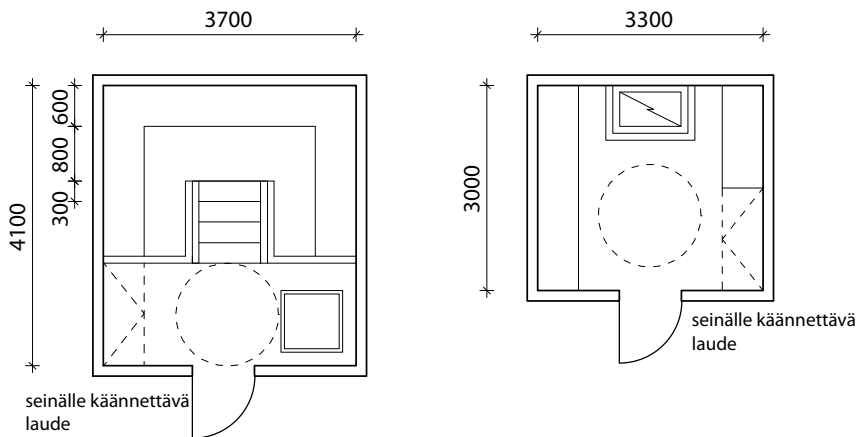
6 henkilön esteetön sauna

6 henkilön esteetön kiertoilmasauna, osa lauteesta seinälle käännettävä

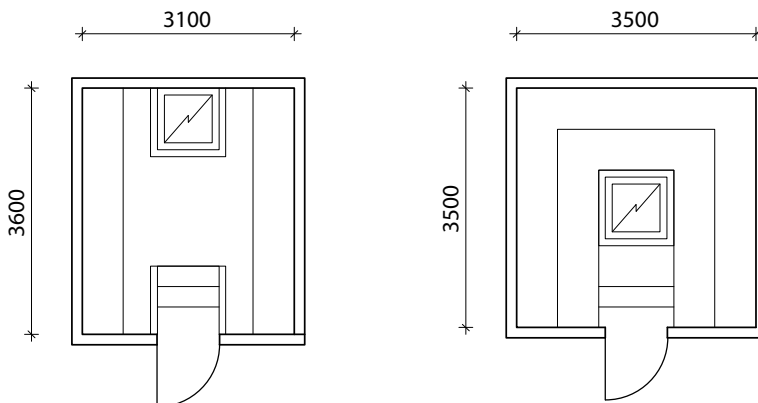

10 henkilön esteetön sauna, puukiuas

10 henkilön esteetön kiertoilmasauna, osa lauteesta seinälle käännettävä

12 henkilön sauna, sähkökiuas

Kuva 15. Saunan pohjapiirustummalleja. Jos saunaan valitaan puulämmitteinen kiuas, sauna suunnitellaan niin, että kiukaalle tulee riittävät suojaetäisyydet.

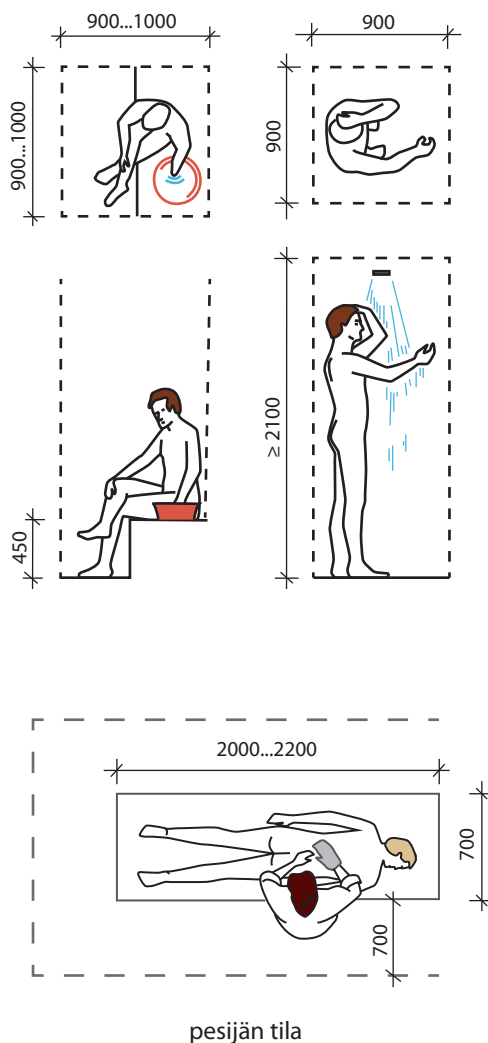
4.2 Pesuhuone

Pesuhuoneen kokoon ja mitoituseseen vaikuttavat yhtä aikaa peseytymässä olevien henkilöiden lukumäärä sekä tarvittavien kalusteiden ja laitteiden määrä. Peseytymisen tilantarve on esitetty *kuvassa 16*. Suihkujen väli ilman väliseiniä on vähintään 900 mm. Talo- ja yleisten saunojen pesuhuoneissa on vähintään yksi 1300 mm:n levyinen suihkutila, jossa on seinälle nostettava, seinään kiinnitetty suihkuistuin.

Monet liikkumis- ja toimimisesteiset henkilöt käyttävät saunassa pyörätuolin tai rollaattorin sijasta suihkutuolia, jonka tilantarve on hyvin samankaltainen kuin pyörätuolin. Varusteiden sijoittelussa otetaan huomioon, että suihkutuolissa istuvan henkilön ulottumiskorkeus on pienempi kuin keskimääräinen seisovan henkilön ulottumiskorkeus. Istuvan henkilön ulottumiskorkeus vastaa myös lyhytkasvuisten henkilöiden tai lasten ulottumiskorkeutta.

Kynnys- ja seinäkaivoja käytettäessä kallistus on 1:100. Jos käytetään tavallista lattiakaivoa, suihkun kohdalla kaltevuuden tulee olla 1:50 puolen metrin säteellä lattiakaivosta ja muualla 1:100. Lattianpäällysteen luistamattomuuteen ja lattian helppoon puhdistettavuuteen kiinnitetään erityistä huomiota, RT 34-10997 *Keraamiset laatat* ja RT 91-10970 *Puhtaudenhallinnan huomioonottaminen rakennussuunnittelussa*. Suihkun kohdalla ei ole lattiasyvennystä.

Pesuhuoneen seinille asennetaan tarvittaessa mahdollisimman jatkuva käsijohde. Se sijoitetaan 900 mm:n korkeudelle lattiasta. Lisäksi voidaan sijoittaa toinen käsijohde 700 mm:n korkeudelle. Suositeltava käsijohteen malli on pyöreä ja halkaisijaltaan on 40 mm. Käsijohteen etäisyyden seinästä tulee olla vähintään 45 mm. Yleisten saunojen pesuhuoneen yhteydessä voi olla pesijälle varattu tila.

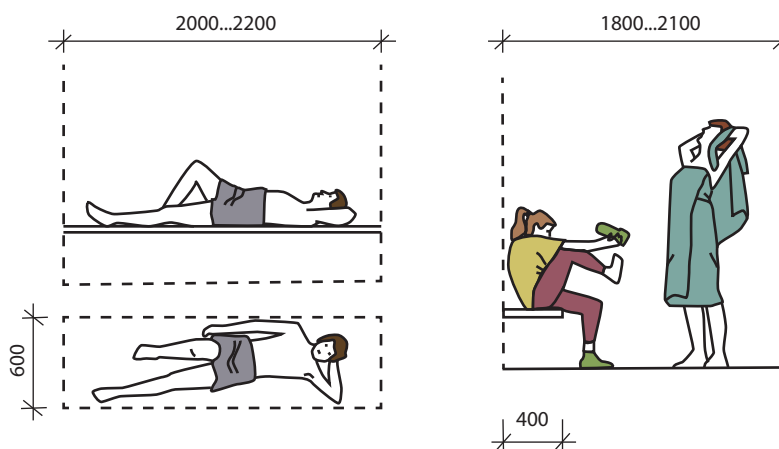
Kuva 16. Peseytymisen tilantarve.

4.3 Pukuhuone

Pukuhuoneen mitoitus riippuu saunan käytöstä, saunojien lukumäärästä ja pukeutumiseen tarvittavista kalusteista ja varusteista.

Yleisissä saunoissa pukuhuoneen seinille suositellaan sijoitettavan mahdollisimman jatkuvat käsijohteet 900 mm ja 700 mm korkeudelle lattiasta. Kynnyksiä vältetään. Tarvittaessa voidaan kynnykseksi asentaa joustava kumikynnys tai kynnyskaivo. Pukuhuoneen ja pesuhuoneen väliseen oveen asennetaan tavallisen vetimen lisäksi vaakasuuntainen 600 mm pitkä vedin 800 mm:n korkeudelle lattiasta oven sulkemiseksi pyörätuolista käsin. Lattianpäällysteen luistamattomuuteen ja lattian helppoon puhdistettavuuteen kiinnitetään erityistä huomiota.

Useimmat silmälaseja käyttävät henkilöt jättävät silmälasinsa pukutiloihin. Tämä asettaa erityisiä vaatimuksia tilojen valaistuksen, värityksen ja tummuuskontrastien suunnittelulle.

Kuva 17. Pukeutumisen tilantarve.

4.4 Muut tilat

Oleskelutila

Loma-asunnoissa ja asunnoissa saunan oleskelutilana voi toimia asunnon olo- tai makuuhuone, takahuone tai saunatupa. Talosaunassa on suotavaa olla yhteys erilliseen oleskelutilaan, joka voi olla esimerkiksi useamman saunaosaston yhteinen takka- tai kerhohuone. Vieras-, hotelli- ja yleisissä saunoissa voi olla oleskelu- ja seurustelutila.

Vilvoittelutila

Saunautukseen kuuluu jäähdyttely raikkaassa ilmassa, esimerkiksi kuistilla, parvekkeella tai terassilla. Vilvoittelutila suunnitellaan katseilta ja tuulelta suojatuksi ja se on hyvä suunnata ilta-aurinkoa ja näköalaa kohti.

Altaat, ammeet ja kylpytynnyrit

Uima-allas, amme tai kylpytynnyri suunnitellaan pesuhuoneen läheisyyteen. Saunaosastoihin liittyvien yleisten uima-altaiden suunnittelua on käsitelty ohjeessa RT 97-10839 Uimahallit ja virkistysuimalat.

Siivoustilat

Talosaunat ja yleiset saunat ovat rakennusten erityistiloja, joihin varataan tilaa siivouskomerolle tai -huoneelle, jossa on pesuallas vesipisteineen sekä säilytystilaa siivousvälineitä varten. Siivoustilojen järjestelystä, mitoituksesta ja varustuksesta on ohjeita ohjeessa RT 91-10971 Siivoustilat.

Varastot

Varastotilaa tarvitaan saunan käyttötarkoituksen mukaan mm. seuraavia tarvikkeita varten:

- lämmityspuut tai muu lämmitysmateriaali
- vihdat
- puhtaat ja käytetyt pyyhkeet ja kylpytakit
- istuinalustat, päänaluset, laudeliinat
- peseytymisvälineet ja -aineet
- virvokkeet.

Jos tiloihin ei liity erillistä siivouskomerota tai -huonetta, tarvitaan lisäksi tilaa siivousvälineitä varten.

4.5 Saunan suunnittelu olemassa olevaan rakennukseen

Jos rakennukseen, esimerkiksi asuntoon, halutaan sauna, selvitetään toimenpiteen luvanvaraisuus.

5 KALUSTEET JA VARUSTEET

Taulukossa 1 esitetään saunan, pukuhuoneen ja pesuhuoneen kalusteita ja varusteita. Ohjeessa RT 93-10932 Asuntosuunnitelu. Hygienian hoito on ohjeita kalusteista.

Taulukko 1. Saunan, pesuhuoneen ja pukuhuoneen kalusteita ja varusteita.

	loma-asunnon sauna (kesäsauna), ilman pesuhuonetta	loma-asunnon sauna kesäsauna), jossa on pesuhuone	loma-asunnon sauna (ympäri-vuotinen) tai sauna piharakennuksessa	talosauna	asunto-sauna	huoneis-tosauna	yleinen sauna	vieras-sauna	hotelli-sauna	hotelli-huoneen sauna
sauna										
erillinen penkki					(□)	(□)	(□)	(□)	(□)	(□)
puinen päänalus	(□)	(□)	(□)		(□)	(□)	(□)	(□)	(□)	(□)
löylynheittovälineet	(□)	(□)	(□)	□		□	□	□	□	□
lämpömittari	(□)	(□)	(□)	(□)	(□)	(□)	(□)	(□)	(□)	(□)
pesuhuone										
jakkara, penkki		(□)	(□)	(□)	(□)	(□)	(□)	(□)	(□)	(□)
suihkuistuin tms.				□			□	(□)	(□)	
hylly tai lokerikko		□	□	(□)	□	□	□	□	□	□
pyyhekoukkuja	(□)	□	□	□	□	□	□	□	□	□
suihkuseinämät		□	□	□	□	□	□	□	□	□
teline omille pesuaineille suihkun vieressä				□	(□)	(□)	□	□	□	□
pesuaineannostelijoita				□			□	□	□	(□)
opasteet				□			□	□	□	
pukuhuone										
penkkejä	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
pöytä				(□)			(□)	(□)	(□)	
vaate- koukut	(□)	(□)	(□)	□	□	□	□	□	□	□
pukukaapit							□	□	□	
hyllykkö							□	□	□	
lukollinen lokerikko							□	□	□	
peili		(□)	(□)	□	(□)	(□)	□	□	□	(□)
hiustenkuivaaja				(□)			□	□		□
roskakori				□	□		□	□	□	
pyykkikori							□	□	□	
opasteet					□		□	□	□	
	loma-asunnon sauna (kesäsauna), ilman pesuhuonetta	loma-asunnon sauna kesäsauna), jossa on pesuhuone	oma-asunnon sauna (ympäri-vuotinen) tai sauna piharakennuksessa	talosauna	asunto-sauna	huoneis-tosauna	yleinen sauna	vieras-sauna	hotelli-sauna	hotelli-huoneen sauna

Merkintöjen selitykset

- käytetään yleisesti
(□) suositeltava

5.1 Sauna

Saunassa voi lauteiden lisäksi olla lattialla oleva penkki. Penkin korkeus on noin 450 mm, leveys 400 mm...500 mm ja pituus valitaan saunan mittojen mukaan. Puutavara on tavallisesti samaa kuin lauteissa käytetty. Penkin jalat voivat olla puuta tai metallia ja ne varustetaan kumikorokkein.

Lauteilla voidaan käyttää myös irrallisia vinoja noin 300 mm x 400 mm kokoisia puisia päänalusia, jotka on tehty esimerkiksi 28 mm x 95 mm laudoista.

5.2 Pesuhuone

Pesuhuoneen kalusteina käytetään jakkaroita ja penkkejä. Talosaunojen ja yleisten saunojen pesuhuoneissa käytetään penkkejä, jotka voivat olla irrallisia tai rakenteiltaan kiinteitä keraamisilla laatoilla päällystettyjä penkkejä. Niiden päällä on irrotettava puuritilä. Yksi penkeistä on vähintään 2100 mm pitkä, 500 mm korkea ja 600...700 mm leveä. Vähintään yhdelle suihkupaikalle suositellaan asennettavaksi suihkuistuin.

Pesuhuoneessa tarvitaan kosteutta kestäviä, eri korkeuksille sijoitettuja hyllyjä, lokerikkoja ja kaappeja pesuaineita ja peseytymisvälineitä varten. Suihkun viereen sijoitetaan pesuaineita ja peseytymisvälineitä varten hylly, vaikka niissä käytettäisiin seinään kiinnitettyjä pesuaine-annostelijoita. Pyyhkeitä varten tarvitaan eri korkeuksille sijoitettuja koukkuja ja kuivaustelineitä. Käyttämättömille ja käytetyille pyyhkeille ja laudeliinoille tarvitaan roska-astia ja omat säilytysastiat.

Yleisissä saunoissa ja vieras- ja hotellisaunoissa suihkujen väliin voidaan asentaa seinämiä. Suihkut varustetaan saippuatelineillä ja pesuaineannostelijoilla.

Jos pesuhuoneen seinät ja lattia ovat kiviaineisia, puinen katoverhous vaimentaa hyvin ääntä.

Kuva 18. Suihkuistuin.

Kuva 19. Suihkujen vieressä on pesuaineita ja peseytymisvälineitä varten hyllyt.

Kuva 20. Lokerikot uimahallin pesuhuoneessa.

5.3 Pukuhuone

Pukuhuoneen kalusteet valitaan pukuhuoneen luonteen mukaan. Pukuhuoneen kalusteisiin ja varusteisiin kuuluvat penkit, pöytä, koukut, hyllykkö peileineen, vaatenaulakko ja kello. Penkille varataan tilaa 600 mm saunojaa kohti.

Yleisissä saunoissa vaatteet säilytetään pukukaapeissa, joille varataan tilaa 400...500 mm saunojaa kohti. Kaapit ovat lukittavia. Arvotavaroille tarvitaan lukittavat säilytyslokerot. Tilaa tarvitaan lisäksi esimerkiksi hiustenkuivaimia ja juoma-automaatteja varten. Talosaunojen ja yleisten saunojen pukuhuoneen varusteisiin kuuluu penkki, jolla voi olla pitkällään. Penkin pituus on vähintään 2100 mm, korkeus 500 mm ja leveys 600...700 mm. Lattian peittävää ritilää ei suositella. Lattian päällysteeksi valitaan märkänäkin luistamaton, mutta silti helposti puhdistettava pinta.

Kuva 21. Toimistorakennuksen saunan pukuhuone.

Kuva 23. Opaste yleisen saunan pukuhuoneeseen.

Kuva 22. Uimahallin saunan pukuhuone.

KIRJALLISUUTTA

Rakentamismääräykset

D3 Rakennusten energiatehokkuus, määräykset ja ohjeet 2012. Suomen rakentamismääräyskokoelma (2011). - lisälehti, VNa 9/2013, YMa 1/2013 ja YMa 5/2013. - lisälehti 2, YMa 1/2014 (2015). RT RakMK-21504, KH RakMK-10612, LVI RakMK-00466. Korvataan ympäristöministeriön asetuksella rakennusten energiatehokkuudesta (2018).

F1 Esteetön rakennus. Määräykset ja ohjeet 2005. Ympäristöministeriö, asunto- ja rakennusosasto. Suomen rakentamismääräyskokoelma. RT RakMK-21255, KH RakMK-10407, LVI RakMK-00303. Korvataan ympäristöministeriön asetuksella rakennuksen esteettömyydestä (2018).

F2 Rakennuksen käyttöturvallisuus. Määräykset ja ohjeet 2001. Ympäristöministeriö, asunto- ja rakennusosasto. Suomen rakentamismääräyskokoelma. RT RakMK-21184, KH RakMK-10357, LVI RakMK-00253. Korvataan ympäristöministeriön asetuksella rakennuksen käyttöturvallisuudesta (2018).

G1 Asuntosuunnittelu. Määräykset ja ohjeet 2005. Ympäristöministeriö, asunto- ja rakennusosasto. Suomen rakentamismääräyskokoelma. RT RakMK-21256, KH RakMK-10408, LVI RakMK-00304.

RT-ohjeita

Rakennustietosäätiö RTS, Rakennustieto Oy

RT 09-10884 Esteetön liikkumis- ja toimimisympäristö. 2006. 24 s.

RT 09-11022 Perustietoja liikkumis- ja toimimiseisteistä. 2011. 12 s.

RT 82-11168 Hirsitalon suunnitteluperusteet. 2014. 16 s.

RT 84-10793 Puutalon märkätilat. 2003. 17 s.

RT 84-11093 Asuntojen märkätilojen korjaus. Korjausrakentaminen. 2012. 36.

RT 84-11166 Märkätilojen rakenteet. 2014. 18 s.

RT 91-10430 Sauna 1. Perustietoja saunasta. 1990. 12 s.

RT 91-10971 Siivoustilat. 2009. 4 s.

RT 91-11155, KH 06-00547, Infra 51-710133 Kiinteistön opasteet. 2014. 10 s.

RT 93-10932 Asuntosuunnittelu. Hygienianhoito. 2008. 8 s.

RT 97-10839 Uimahallit ja virkistysuimalat. 2005. 36 s.

RT 91-11258, SIT 97-610121 Saunan rakenteet ja lauteet. 2017. 12 s.

RT 91-11259, SIT 97-610122 Saunan kiukaat ja savupiiput. 2017. 11 s.

RT 91-11260, KH 93-00627, LVI 06-10604, SIT 97-610123 Saunan ilmanvaihto, lämmitys, valaistus ja sähköasennukset. 2017. 8 s.

RT 91-11261, KH 62-00626, SIT 97-610124 Saunan hoito ja kunnossapito. 2017. 8 s.

RT 91-11262, SIT 97-610125 Savusauna. 28 s.

Julkaisuja

Esteetön rakennus ja ympäristö – Suunnitteluopas. Irja Hansio. Rakennustietosäätiö RTS sr. Rakennustieto Oy. 2011. 88 s.

Finnish Sauna – Design and Construction. Rakennustieto Oy. 2014. 107 s.

Kiukaan kutsu ja löylyn lumo. Suomalaisen saunomisen vuosikymmeniä. Timo Särkikoski. Suomen Saunaseura. Gummerus Kustannus Oy. 2012. 368 s.

Kylpyhuoneen remontti. Rakennustietosäätiö RTS, Rakennustieto Oy. 2014. 112 s.

Liikkumisesteetön sauna. Maija Könkkölä. Invalidiliitto ry. 2000. 41 s.

Museoviraston korjauskortisto - Märkätila vanhaan taloon. Kustantaja: Museovirasto. 2011. 30 s. Sarja: KK 25.

Palveluasumisen opas. Asuminen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA. 2013. 19 s. Internet-julkaisu.

Saunan suunnittelu. Rakennustieto Oy. 2008. 119 s.

Suunnitteluopas. Keskeisiä tavoitteita valtion tukemien asuntojen suunnittelulle. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA). 2013. 22 s. Myös internet-julkaisuna, www.ara.fi kohdassa "ARA-tietopankki > Oppaat".

Uusi pientalon käsikirja - rakenteet, hoito ja korjaukset, ongelma-kohtat, uusiminen ja parannukset. Per Hemgren, Henrik Wannfors. Tammi. 2012. 424 s.

Uimahallien ja kylpylöiden suunnittelu – käytännössä toimiviksi todettuja ratkaisuja. Pentti Pernu, Veikko Kuurne. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Rakennustieto Oy. 2016. 112 s.

Villas & Saunas in Finland. Harri Hautajärvi. Rakennustieto Oy. 2010. 248 s.

Internet-osoitteita

Suomen Saunaseura ry, www.sauna.fi

Kansainvälinen saunaliitto, www.sauna.fi

Invalidiliiton Esteettömyyskeskus ESKEn ylläpitämä esteettömyys sivusto, www.esteeton.fi

Valokuvat

Kuva 1, Arkkitehti Georg Grotenfelt. Huitukan sauna.

Kuva 2, Jussi Tiainen

Kuva 3, Markku Mattila, Perämettän sauna. Kuva, Jari Jetsonen.

Kuva 6, Arkkitehdit Hannunkari & Mäkipaja Architects. Kuvat, Mikael Linden.

Kuva 9, Jyrki Heinonen.

Kuva 18, Niina Kilpelä.

Kuvat 19 ja 20, Viljo Lukkarinen

Kuva 21, Niina Kilpelä

Kuvat 22 ja 23, Viljo Lukkarinen

Tämän ohjekortin on laatinut Rakennustietosäätiö RTS sr:n toimikunta TK 347 Sauna

Matti Alakylmänen

Ari Ekström

Risto Elomaa

Pekka Krook

Laura Mattila

Kirsti Pesola, Niina Kilpelä

Petri Puuska

Anu Puustinen

Regina Sundgrén, puheenjohtaja

Viljo Lukkarinen, sihteeri

Granlund Oy

Granlund Oy

Kansainvälinen Saunaliitto ISA

Sauna from Finland ry

Arkkitehtitoimisto Brunow & Maunula

Invalidiliitto ry, Esteettömyyskeskus ESKE

Vahnen Oy

Avanto Arkkitehdit Oy

Suomen Saunaseura ry

Rakennustieto Oy